

"Elegia o chłopcu polskim" jest najsłynniejszym wierszem Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, polskiego poety tworzącego w trakcie II wojny światowej. Utwór powstał 20 marca 1944 roku, niecałe sześć miesięcy przed śmiercią autora, który zginął w walce cztery dni po wybuchu powstania warszawskiego. Baczyński należał do tzw. pokolenia Kolumbów, nazywanego także błędnie straconym pokoleniem - tak naprawdę ten drugi termin w międzynarodowym literaturoznawstwie odnosi się do amerykańskich poetów z okresu I wojny światowej. Kolumbowie byli młodymi poetami o silnie patriotycznych poglądach, urodzonymi w okolicach 1920 roku. II wojna światowa stanowiła dla nich okres wejścia w dorosłość, zaburzony prowadzeniem działalności konspiracyjnej. **"Elegia o chłopcu polskim" opowiada o doświadczeniach wojennych pokolenia Kolumbów, a także prezentuje metaforyczny obraz matki (interpretowanej zarówno jako zwykła matka, jak i matka-ojczyzna) rozpaczającej nad utratą dziecka i wyrażającej sprzeciw wobec okrucieństw wojny.**

Jak zbudowana jest "Elegia o chłopcu polskim"?

Pod względem gatunkowym **utwór jest, zgodnie z tytułem, elegią, czyli utworem lirycznym utrzymanym w poważnym tonie, zawierającym rozważania i skargi dotyczące tematów osobistych lub egzystencjalnych.** Gatunek ten wywodzi się ze [starożytnej Grecji](#), w której pisano elegie patriotyczne, których mistrzem ich był Tyrteusz, spartański poeta opisujący w swoich utworach chwałę zdobywaną podczas walki z wrogiem, a także elegie miłosne, z których słynął Anakreont. "Elegia o chłopcu polskim" czerpie z tego pierwszego nurtu, zarówno pod względem treści, jak i formy - utwór zbudowany został z trzech strof, z których każda posiada cztery wersy. Co prawda nie mają one stałej liczby sylab (waha się ona od 13 do 15), ale już posiadają regularną średniówkę następującą zawsze po 8 sylabie. **Utwór zawiera zarówno klasyczne rymy męskie ("trwóg - dróg"), jak i tzw. rymy niedokładne,** operujące na podobieństwach brzmieniowych zakończeń wyrazów. (np. "ręką - pękło" - wyrazy te posiadają bliskie podobieństwo fonetyczne związane z użyciem głosek o podobnej klasyfikacji, w tym wypadku głosek nosowych i średniojęzykowych). Użycie rymów niedokładnych stanowi nawiązanie do poezji starogreckiej, w której klasyczne rymy występowały niezwykle rzadko i były charakterystyczne dla raczej dla żartobliwych, lekkich utworów.

"Elegia o chłopcu polskim" - analiza środków stylistycznych

By ułatwić interpretację treści utworu, a także zwrócić uwagę na bogatą formę wiersza, wypisaliśmy poniżej wszystkie środki stylistyczne użyte przez

Baczyńskiego w "Elegii o chłopcu polskim" wraz z analizą przyczyny ich wykorzystania:

- epitety (np. "rudą krwią", "żółte ściegi", "wisielcami drzew", "czarną bronią w noc") - budują one sugestywny obraz okropieństw wojny, zwracają uwagę na wizualny aspekt wizji doświadczanych przez podmiot liryczny;
- porównanie ("od snów, co jak motyl drżą") - wyeksponowanie piękna istnienia, którego doświadczanie przez syna zostało zabrane przez wojnę;
- metafory ("wisielcami drzew", "haftowali ci, syneczku, smutne oczy rudą krwią") - uniwersalizują one obraz wojny, a także podkreślają tragedię przeżywaną przez podmiot liryczny;
- anafora ("I wyszedłeś, jasny synku, z czarną bronią w noc, / i poczułeś, jak się jeży w dźwięku minut - zło.") - zwraca uwagę na kontrast pomiędzy niewinnym synem, a krwiożerczą, złą wojną;
- pytanie retoryczne ("Czy to była kula, synku, czy to serce pękło?") - puentuje cały utwór i wskazuje na wojenną traumę, która powoduje cierpienie u podmiotu lirycznego.

Zastosowane w utworze środki stylistyczne mają za zadanie zbudowanie sugestywnego i zuniwersalizowanego obrazu wojny, który odnosi się nie tylko do II wojny światowej, ale wojny jako szerszego zjawiska historycznego. Warto także zwrócić uwagę na liczne metafory budujące sugestywny obraz działań wojennych oraz podkreślających wizyjność doświadczeń podmiotu lirycznego.

Interpretacja "Elegii o chłopcu polskim" - o czym mówi Baczyński?

Podmiotem lirycznym utworu jest rodzic dziecka, najprawdopodobniej matka (choć należy zauważyć, że płeć osoby mówiącej nie zostaje nigdy jednoznacznie wskazana), która rozpacza po śmierci swojego dziecka - bohatera lirycznego elegii - w wyniku działań wojennych. Poeta zarysowuje kontrast pomiędzy wizją szczęśliwego i wolnego od zmartwień dzieciństwa podczas pokoju ("Oddzielili cię, syneczku, od snów, co jak motyl drżą") i wizją czasów wojny, w trakcie której chłopiec zostaje zmuszony do chwycenia za broń i walki. "Elegia o chłopcu polskim" jest najczęściej interpretowana przez literaturoznawców przez oczywisty kontekst biograficzny - Baczyński wraz z większością swoich rówieśników z konspiracyjnej AK został oderwany od normalnego życia i, wiedziony głębokim poczuciem patriotyzmu oraz sprzeciwu wobec zła, zmuszony do walki z okupantem. W ten interpretacji utwór

stanowi rodzaj manifestu pokoleniowego, który wyraża zarówno lęki wszystkich przedstawicieli pokolenia Kolumbów, jak i tragedię ich rodziców, interpretowanych zarówno dosłownie, jak i stanowiących metaforę ojczyzny.

Gdy spojrzeć na "Elegię o chłopcu polskim" z pominięciem kontekstu biograficznego, można zauważyć metaforę walki dobra ze złem, której symbolem jest opozycja pomiędzy jasnością a światłością. W interpretacji tej utwór idealizuje dzieciństwo (co stanowi nawiązanie do dziedzictwa literackiego "Trenów" Jana Kochanowskiego), a także pokazuje wojnę jako rodzaj największego zła, nie tylko pozbawiającego rodziców ich dzieci, ale także odbierającego najmłodszemu szansę na czynienie dobra - bohater liryczny pomimo bycia ewidentnie dobrym zostaje zmuszony do wyjścia "z czarną bronią w noc", co wiąże się z czynieniem zła nawet pomimo dobrych chęci. Ciekawym aspektem "Elegii o chłopcu polskim" jest także kwestia podmiotu lirycznego. Wybór kochającego rodzica uwypukla ogrom cierpień, jakie niesie ze sobą wojna - Baczyński zdaje się mówić, że każdy zabity żołnierz powoduje żalobę u rodziców, ukochanej i osób bliskich.

Wierszem często zestawianym z "Elegią o chłopcu polskim" jest "Ocalony" Tadeusza Różewicza, który podobnie jak Baczyński brał udział w II wojnie światowej. Utwór ten powstał trzydzieści lat później i stanowi niejako rodzaj odpowiedzi na dzieło Baczyńskiego. Różewicz za pomocą środków charakterystycznych dla poezji współczesnej (wiersz biały, eksperymentalna forma) podkreśla niszczący wpływ wojny (zwanej przez niego rzezią) na podmiot liryczny, który nawet po wielu latach nie jest w stanie uciec od cierpienia spowodowanego przez wojnę.